

KOMMUNALE EDER

Hvad er kommunen, denne sfinks der er så fængslende for den borgerlige forstand?

– Karl Marx, 1871

Da den franske 'Nuit Debout'-bevægelse i foråret 2016 besatte Place de la République i Paris i protest mod en neoliberal deregulering af arbejdsmarkedet, omdøbte aktivisterne den berømte plads til 'Place de la Commune'. Dermed knyttede de ikke blot an til den parisiske befolknings oprør under Pariserkommunen i 1871, men bekræftede også en tendens, som den revolutionære franske gruppe Den usynlige komité i 2014 udpegede i bogen *Til vores venner*: "Ikke blot er kommunen ikke død, den kommer [også] tilbage" (Den usynlige komité, *A nos amis* 200). Inden for det sidste årti er begrebet *kommunen* begyndt at dukke op flere og flere steder i antikapitalistiske teorier, diskussioner, pamfletter og praksisser. 'Kommunen' er blevet det strategiske fikspunkt for forsøget på at udvikle en ny vision om en post-kapitalistisk verden: Kommunen er grundenheden i en revolutionær strategi, der består i at etablere og sprede fællesskaber, der kan udgøre grundlaget for afskaffelsen af marked, lønarbejde og stat.

I.

Kommunebegrebets popularitet skal ses i lyset af det vakuum, arbejderbevægelsens krise de seneste fire årtier har efterladt. Da kapitalismen i 1970'erne trådte ind i sin neoliberale fase, smuldrede det økonomiske grundlag, arbejderbevægelsen var bygget på. Det viste sig, at arbejderbevægelsens succes var betinget af en industrikapitalisme, der tilsyneladende skabte en homogen masse af urbane proletarer, og som dermed gjorde det muligt at opbygge en bevægelse og en hel kultur omkring arbejderidentiteten, der blev båret med stolthed og fandt sit paradigmatisk udtryk i den hvide, mandlige, semi-faglærte industriarbejder (Endnotes, "A History of Separation". Se også Hobsbawn, kap.12; Eley, kap.3-4). Under disse omstændigheder var det muligt at bevare troen på, at kapitalismen af sig selv ville forenkle klassestrukturen og fremkalde sine egne banemænd, som Marx og Engels skrev i det kommunistiske manifest.

Da efterkrigstidens boom ebbede ud, begyndte en ny form for kapitalisme at tage form. Outsourcing af industriproduktion fra vesten, politiske angreb på fagbevægelser, en voksende servicesektor og generel prekarisering af arbejdsmarkedet bidrog til opløsningen af det fundament, arbejderbevægelsen var bygget på (Endnotes, "A History of Separation"). Dette kollaps betød også en frigørelse af de progressive kampe, der ofte blev nedprioriteret i den traditionelle forestilling om klassekamp: anti-racistiske protester, kvindebevægelser, anti-koloniale kampe, fredsbevægelser, urbane protester, kampagner mod diskrimination på baggrund af seksualitet, studenterprotester og de nye grønne bevægelser piblede frem og "gjorde retrospektivt tydeligt, i hvilken grad den homogene arbejderklasse faktisk var mangeartet" (Endnotes, *LA Theses*). Flere af disse politiske emner havde i varierende omfang været integreret i arbejderbevægelsen, men blev som regel nedprioriteret til fordel for kampen omkring udbytningsrelationen i produktionssfæren. På et teoretisk plan forlod mange kritiske teoretikere den marxistiske økonomikritik til fordel for andre intellektuelle strømninger som foucauldiansk magtkritik, 'post-marxistisk' diskursanalyse, dekonstruktion, post-kolonial teori, 'cultural studies' eller 'grøn tænkning'.¹

¹ Mange af disse strømninger tog afsæt i en kritik af marxismen, og i den forbindelse blev der konstrueret særdeles mange stråmænd. Marx var hverken entydigt

Arbejderbevægelsens krise og opblomstringen af de 'nye sociale bevægelser', som de blev kaldt (Laclau og Mouffe 1) skabte en fragmenteret venstrefløj. Den gamle forestilling om socialisme kunne ikke længere udfylde rollen som det fikspunkt, de revolutionære begær kunne kondensere sig omkring. Murens fald og Sovjetunionens kollaps forstærkede tendensen, og selvom alterglobaliseringsbevægelsen omkring årtusindeskiftet gjorde en indsats for at udbrede idéen om, at 'en anden verden er mulig' (som et af bevægelsens paroler lød), så fortsatte globaliseringsoptimismen og anti-socialismen op gennem start- og midt-00'erne.

Alt det har imidlertid ændret sig i det sidste årti. Kaskaden af kriser – finansielle, økonomiske, sociale, politiske, institutionelle, biosfæriske – har gjort det tydeligt at "[n]oget er sluttet eller skulle have været sluttet; alle kan mærke det," som Joshua Clover (31) udtrykker det. Den skrøbelige neoliberale orden krakelerer, men hvad kommer bagefter? Selvom der på globalt plan har været en bølge af progressive protester siden 2011, er det indtil videre de reaktionære kræfter, der har haft bedst held til at udnytte kriserne. Troen på, at den neoliberale globalisering ville komme alle til gode, er fordampet; i USA bliver Trump populær på told-barrierer og *muslim bans*, og i Europa har højrefløjen nærmest monopoliseret modstanden EU, hvis fremmeste opgave altid har været at sikre den friktionsløse cirkulation af varer og penge. Arbejderidentitetens kollaps har efterladt et vakuum der er blevet fyldt ud med de nationale identiteter, som udgør det primære ankningspunkt i højrefløjens forsøg på at sælge fantasien om en forgangen etno-nationalistisk velfærdsstat, der skal genetableres ved at skærme nationen af fra EU-direktiver og flygtningestrømme. Kort fortalt: kapitalens restrukturering siden 1970'erne har undermineret arbejderidentiteten og

økonomistisk (som Laclau og Mouffe og Foucault mente), orientalistisk (som Said mente) eller 'prometheansk' (som den grønne tænkning anklagede ham for). For kritik af disse udbredte misforståelser, se bl.a. (Foster; Burkett; Saito; Wood, *The Retreat from Class: The New "True" Socialism*; Wood, *Democracy Against Capitalism: Renewing Historical Materialism*; Anderson; Habjan og Whyte; McNally, *Bodies of Meaning: Studies on Language, Labor, and Liberation*; Pradella). Den marxistisk-feministiske kritik af Marx' manglende opmærksomhed på 'reproduktionens sfære' var derimod berettiget, selvom der også florerede mange fejllæsninger af Marx inden for denne tradition (Se Federici; James; Vogel).

gjort det nemmere for højrefløjen at opdyrke den nationalisme, der i perioden siden krisens udbrud i 2008 er blevet mere og mere mainstream.

På store dele af den radikale venstrefløj er der imidlertid enighed om, at det hverken er ønskværdigt eller muligt at genskabe den klassiske arbejderbevægelse: ikke ønskværdigt, fordi den nedprioriterede det, der ikke var en del af de hvide, mandlige arbejderes klassekamp på fabrikken; ikke muligt, fordi den forudsatte en bestemt form for kapitalisme, der ikke længere findes. Det er med denne baggrund in mente, at man må forstå de seneste års diskussioner omkring, hvilke strategiske perspektiver der kan underminere genkomsten af reaktionær nationalisme og mobilisere progressive kræfter i kampen mod det neoliberale krisemaskineri. En af de interessante tendenser i disse diskussioner angår en lille klynge af beslægtede begreber, der er blevet mere og mere populære, og som aftegner konturerne af en ny horisont for antikapitalistiske kampe i det 21. århundrede: *kommunisme*, 'the Commons', *kommunisering* og endelig *kommune*. Med Slavoj Žižek og Alain Badiou i front har mange venstreintellektuelle i de seneste år forsøgt at "gøre det muligt igen at ytre ordet *kommunisme* uden at undskylde for det" (Kamo og Hazan 23),² ofte med reference til begrebet 'the Commons' ('fælleder' eller 'det fælles'), der også er blevet et særdeles populært referencepunkt i kritikken af neoliberal privatisering samt forsøg på at formulere, hvad venstrefløjen kæmper for.³ En selvstændig strømning indenfor tendensen til at genoplive kommunismebegrebet er den såkaldte *kommuniseringsteori*, der udspringer af 70'ernes franske ultra-venstre (Endnotes, "Communsation and Value-Form Theory" 74ff), og som forsøger at reformulere kommunismen som en proces, der direkte afskaffer kapitalismens sociale strukturer, snarere end en fremtidig tilstand, der lægger på den anden side af en socialistisk 'overgangsfase'.⁴ Kommunisme kan i

2 Se (Žižek, *First As Tragedy, Then As Farce*; Žižek og Douzinas; Žižek, *The Idea of Communism 2: The New York Conference*; Žižek og Lee; Badiou, *The Communist Hypothesis*; Dean; Bosteels; Hardt og Negri, *Commonwealth*; Den usynlige komité, *Den kommende opstand*; Den usynlige komité, "For den verden, der følger")

3 Se (Hardt og Negri, *Commonwealth*; Hardt og Negri, *Imperiet*; De Angelis; Stavrides og De Angelis; Federici; Žižek, *First As Tragedy, Then As Farce*)

4 Se (Noys; SIC: *International Journal for Communsation*; SIC: *International Journal for Communsation*; Chuang; Théorie Communiste m.fl.; Dauvé)

denne forstand "kun tage form af en samling af *kommuniserende handlinger*, der gør det eller det sted, den eller den maskine, den eller den viden, fælles" (Appel 63f).

Det er indenfor denne kontekst, forestillingen om kommunen skal forstås. Så hvad er en kommune? Som det ofte er tilfældet med modeord, er der ingen klar konsensus omkring begrebets indhold, men den generelle betydning lader til at være noget i retningen af: Selv-opretholdende politiske fællesskaber, der er organiseret omkring at sikre grundlaget for det fælles liv ved at suspendere kapitalismens markedslogik inden for fællesskabet. Hvis man ser nærmere på litteraturen om begrebet og de protestbevægelser, der har identificeret sig med det, finder man, at det bliver brugt om utroligt mange forskellige situationer og perioder: kurdiske Rojava, hvis organisering er inspireret af PKK-lederen Abdullah Öcalans idé om 'demokratisk konføderalisme'; den koreanske by Gwangju, hvor indbyggerne i 1980 drev militæret ud af byen og overtog magten i seks dage; den nutidige sydafrikanske slumkvartersbevægelse Abahlali base Mjondolo; oprøret i den Mexicanske by Oaxaca i 2006, hvor politiet efter en brutal nedkæmpning af en strejke blev smidt på porten i næsten et halvt år; Oakland-kommunen, der var en del af den amerikanske Occupy-bevægelse; landbrugskollektiver i Venezuela; og så selvfølgelig kommunen over dem alle, Pariserkommunen, der inden for denne strømning erstatter den russiske revolution som det historiske tilknytningspunkt, og som Karl Marx hyldede som "den omsider opdagede politiske form, under hvilken arbejdets økonomiske frigørelse kan fuldbyrdes" (Marx 445). Nogle nævner også ældre historiske eksempler på kommuner, som sammenslutninger af nordamerikanske indianerstammer i 1100-tallet, arbejdernes magtovertagelse i Firenze i 1378, middelalderens selvstændige europæiske byer eller sammenslutninger af pirater i 16- og 1700-tallet.⁵

Begrebet er også blevet taget op i Danmark, hvor man i 2011 kunne støde på plakater i København, der annoncerede etableringen af 'København-kommunen': "Kommunisering er produktionen af fællesskab. Køben-

5 Ang. disse eksempler, se temanummeret af ROAR Magazine om kommunen (Roos, ROAR Magazine #1: *Revive la Commune!*) og (Den usynlige komité, *A nos amis*; Ciccarillo-Maher; Ross).

havnerkommunen giver asyl til alle, som ønsker at leve et ikke-kapitalistisk liv. Et sted, hvor lidelse, begær og begejstring deles" (*Brud: Kommunisering*). Gruppen bag plakaterne eksperimenterede blandt andet med at dele penge, lejligheder og andre livsfornødenheder.⁶

Der er især tre aspekter ved kommuneformen, der kan forklare dens tiltrækningskraft i den aktuelle politiske og økonomiske situation:

For det første optegner kommuneformen en politisk strategi, der ikke er centreret om arbejdet og produktionsfæren. Kommuner er rammen for en politisk praksis, der tager sit udgangspunkt i reproduktionen af det fælles liv, og det betyder at den er i stand til at integrere politiske problemer, der ofte fløj under radaren i arbejderbevægelsens fokus på udbytningsrelationen i snæver forstand. En kommune handler således også om at etablere politiske fællesskaber omkring opgaver som at sikre boligforhold, skaffe og lave mad, passe børn og lignende. Det betyder, at kommuneformen har en tendens til at nedbryde kønshierarkier ved at organisere sig omkring reproduktive opgaver, der traditionelt har været privatiseret som kvindearbejde i hjemmet. Som aktivisten Barucha Peller beskriver Oaxaca-kommunen i Mexico i 2006: "Selv-reproduktion – eller bevægelsens evne til at reproducere sig selv på en daglig basis uden at være medieret af den kønnede arbejdsdeling eller kvindernes usynliggjorte arbejdsstyrke, der udfører alle de opgaver, som er nødvendige for at opretholde livet, så bevægelsen kunne bestå – betød at Oaxaca-opstanden reproducerede sig selv som kommune" (Peller). Udgangspunktet i reproduktionen af det fælles liv betyder også, at kommuneformen ikke udelukker dem, der af forskellige grunde ikke er en del af den formelle arbejdsstyrke – og dermed passer kommuneformen bedre til uformelle økonomier og det prekære arbejdsmarked, der i disse år svækker fagbevægelsen.

For det andet betyder skiftet fra lønarbejde til reproduktionen af det fælles liv som basis for den politiske kamp, at kommuneformen ikke er knyttet til en bestemt geografisk placering eller økonomisk struktur. Arbejderbevægelsens fagforeninger og partier var i høj grad knyttet til den parlamentariske retsstat og en formaliseret økonomi baseret på lønarbejde.

6 Se også Center for Militant Futurologis fremtidsvision, 'København-kommunen', i (Center for Militant Futurologi).

Kommuneformen passer derimod ligeså godt til slumkvarterer i Sydafrika som landsbyer i Venezuela og centrale pladser i Europæiske storbyer, fordi den organiserer sig omkring problemer, der opstår overalt.

For det tredje er kommunen en modstandsform, der svarer til den måde, magten fungerer på i dag. De sidste fire årtiers neoliberale globalisering har på mange udhullet nationale parlamenter og regeringers muligheder for at regulere økonomien, og derfor fremstår ideen om at erobre statsmagten mere og mere antikveret og irrelevant. "Magten er", med Den usynlige komités ord,

ikke længere koncentreret i et punkt i verden, den er denne verden selv, dens strømme og avenuer, dens mennesker og dens normer, dens koder og dens teknologier. Magten er selve organiseringen af metropolen. Magten er vareverdens helhed i hver af dens punkter. Den, der besejrer den lokalt, sender globale chokbølger gennem dens netværk (Den usynlige komité, *Den kommende opstand* 78f; se også Hardt og Negri, *Imperiet* 289)

Kommunen som protestform og vision kan blandt andet forstås en reaktion på denne udvikling, der har skabt en krise for den gamle partiform. Kommuner orienterer sig ikke efter nationalstatens niveau, eller, som litteraten Kristin Ross beskriver i sin bog om Pariserkommunen: "Den kommunale forestillingsevne opererede med den lokale, autonome enhed inden for en internationalistisk horisont, som den foretrukne skala. Den havde ikke meget tilovers for nationen, eller, for den sags skyld, markedet eller staten" (Ross 5).

II.

En af de grupper, der har taget kommunebegrebet til sig, er Den usynlige komité, der i bogen *Til vores venner* fra 2014 udfolder en idé om revolution som en mangfoldiggørelse og spredning af kommunale fællesskaber. Komitéen lægger blandt andet vægt på det *spatiale* aspekt i kommuneformen: Kommuner opstår, når et fællesskab som et led i dets kamp forankres i et bestemt *sted*, eksempelvis en offentlig plads eller en park. At etablere en kommune er at ind- og overtage et sted, at (re)politiserer rummet: "Rum er ikke neutralt. Ting og væsener indtager ikke en geometrisk position, men påvirker det og er påvirket af det. Steder er irreducibelt ladede – med

historier, indtryk og følelser. En kommune angriber verden fra dens eget sted" (Den usynlige komité, *A nos amis* 203). En kommune består i at kommunisere et rum, at fællesgøre det ved at frakoble cirkulationen af penge og varer. Erfaringen af at skabe og indskrive en fælles erfaring i et territorium blev under studenterprotesterne i Californien i 2009-2010, hvor kommunebegrebet også florerede, beskrevet på denne måde:

Vi oplevede den rene glæde hvormed de studerende overtog universitetets centraladministration og gjorde den til vores sted. Vi spiste og lyttede til høj musik, røg cigaretter, skrev beskeder på enhver overflade, lod vores ejendele flyde overalt og brugte rektors konferencerum som fiersynsstue [...] Vi tog universitetets ejendom tilbage på en måde der var langt mere end bare symbolsk, og imens vi gjorde det oplevede vi på en meget direkte måde at de institutionelle rum hvorfra magten stråler – og som vi hele vores liv er blevet lært at vi skal behandle med ærbødighed og respekt – ikke var andet end almindelige fysiske rum fyldt med prosaiske ting. Og den fælles erfaring af at ødelægge det rum, af at behandle ejendele deri som værdiløse, skabte et øjeblikkeligt bånd mellem dem der deltog. (Research and Destroy 23)

Denne oplevelse af at indtage et sted beskrives som en kilde til politisk energi, der styrker fællesskabet: "Territoriet er for kommunen hvad ordet er for meningen – dvs. aldrig blot et middel" (Den usynlige komité, *A nos amis* 205). Komitéen understreger imidlertid, at kommunen ikke er et selvtilstrækkeligt fællesskab, der forsøger at afskærme sig fra den verden, den gør oprør mod, men derimod en offensiv bevægelse: "Kommunens kerne er lige præcis det der undslipper den" (Den usynlige komité, *A nos amis* 207). Den er materialiseringen og udfoldelsen af en fælles livsform, der kun lever i kamp mod et fjendtligt miljø:

Kommunen kan i øvrigt kun vokse med afsæt i det, der er udenfor den, som en organisme der kun lever ved at indoptage sine omgivelser. Netop fordi kommunen vil vokse, må den nære sig ved det, der ikke er den selv. Lige så snart den afskærer sig fra det, der er uden for den, bryder den sammen, fortærer og sønderriver sig selv og bliver klangløs (Den usynlige komité, *A nos amis* 206)

I passager som denne er det tydeligt, at komitéen forsøger at skærme sig mod en udbredt og oplagt kritik af kommuneformen: at den blot er et udtryk for 'alternativisme', der med den franske teoretiker Leon de Mattis' ord består i "troen på, at vi med et begrænset antal mennesker inden for

kapitalens verden kan etablere relationer, som allerede ville være en præfiguration af kommunisme" (de Mattis 69; se også Roos, "The Political Form at Last Rediscovered"). Den interne konsistens etableres kun for at udvide kommunen og overskride den lokale forankring, som den udspringer af. Den skal ikke være en ø i kapitalismen, men en kommuniserende virus, der i en ekspansiv og accelererende bevægelse smitter sine omgivelser for at bringe den skrantende kapitalistiske civilisation i knæ.

I dens udlægning af hvad en kommune er, refererer komitéen til middelalderens franske kommuner, som var mere eller mindre uafhængige områder, indbyggerne ved *edsaflæggelse* forpligtede sig til at forsvare i fællesskab:

Det som skaber kommunen er altså den gensidige ed blandt indbyggerne i en by eller et landområde om at *holde sammen i et fællesskab*. [...] En glemt historiker opsummerer: "Uden foreningen gennem ed var der ikke nogen kommune, og denne forening var tilstrækkelig for at der var en kommune. 'Kommune' betyder præcis det samme som 'fælles ed.' Kommunen er altså pagten om at konfrontere verden i fællesskab. Det er at forlade sig på egne kræfter som kilde til ens egen frihed. Det er ikke en entitet, som man her har for øje: *det er den kvalitet at være forbundet og en måde at være i verden på* (Den usynlige komité, *A nos amis* 201f)

Kommunen er altså konstitueret af en fælles *ed*. Hvad betyder det? Kan der kun være en kommune, hvis der rent faktisk finder en *edsaflæggelse* sted? Svaret kan kun være *nej*. Eden har ikke spillet nogen vigtig rolle i de eksempler på nutidige kommuner, som komitéen fremdrager. Henvisningen til eden skal ikke forstås bogstaveligt, men på den måde, at eden og den funktion, den havde i middelalderens kommuner, peger på noget, som også er tilstede i nutidens kommuner – eden er et tegn på et underliggende X, og det er dette X snarere end den konkrete praktisering af *edsaflæggelsen*, som middelalderens og nutidens kommuner har tilfælles.

Den usynlige komité kommer ikke nærmere ind på, hvad dette X er, og hvorfor det netop er eden, der fortæller os noget om den form, den antikapitalistiske kamp kan antage i dag. Derfor må vi vende os mod den italienske filosof Giorgio Agamben, der i *Sprogets sakramente* (2008) har udfoldet en filosofisk arkæologi for eden.

III.

Sprogets sakramente viser gennem læsninger af især antikke græske og romerske tekster, at eden angår ikke mindre end selve sprogets magt til at betyde, og at den "bringer selve mennesket på spil som politisk dyr" (Agamben 22). Eden er traditionelt blevet forstået som et værn mod menneskenes utroværdighed, et forsvar mod løgnagtigheden, som har sin oprindelse i en 'magisk-religiøs' sfære og periode i den menneskelige (for)historie. Denne forestilling om, at "en historisk institution nødvendigvis må forklares ved tilbageførsel til en hellig eller magisk-religiøs oprindelse og kontekst" (Agamben 33) er ifølge Agamben et 'videnskabeligt mytologem': Snarere end et tegn på en oprindelig sammenvævning af ret og religion – eller den verdslige og den religiøse sfære – er forestillingen et produkt af en anakronistisk begrebsforskydning. I stedet for at fortolke eden som en slags religiøs-retslig institution, der under påkaldelse af guder som vidner og straffeinstanser har til formål at sikre en sandfærdig tale, læser Agamben eden som en erfaring af sprogets magt til overhovedet at betyde.

Eden er et paradigmatiske eksempel på en *speech act* eller et performativ, dvs. "et sprogligt udsagn, som ikke beskriver et sagforhold, men umiddelbart frembringer en kendsgerning og virkeliggør sin betydning" (Agamben 84). Eden refererer, uanset dens konkrete indhold, ikke til andet end sig selv, eller virkeliggør umiddelbart sig selv i og med at den udsiges. Dermed suspenderer eden sprogets *denotative* karakter, altså skellet mellem ordet og tingen, idet den direkte *skaber* begge disse elementer i en og samme sproghandling. Eden er således en art sproglig undtagelsestilstand: "Som loven i undtagelsestilstanden ophæver sin egen anvendelse kun for på den måde at grunde sin egen gyldighed, sådan ophæver sproget med performativet sin denotation ene og alene for at grunde sit eget eksistentielle bånd til tingene" (Agamben 86).

Med reference til filologen Hermann Usener viser Agamben, at de gudenavne, der sværges ved i eden, "oprindeligt [var] navne på handlinger eller begivenheder i øjeblikket" (Agamben 73f). Et eksempel er *Vervactor*, der i romersk mytologi er guden for den første pløjning af marken, og hvis navn stammer fra ordet for denne første pløjning, *vervactum*. Med tiden forstener ordene, mister forbindelsen til den oprindelige begivenhed og det almindelige ordforråd og bliver til egennavne. Gudens navn har altså

oprindeligt ikke været andet "end selve navnet på aktiviteten og situationen" (Agamben 74). Overgangen fra den simple benævnelse af en aktivitet til gudenavnet er dermed en slags apoteose af "selve navnets begivenhed," en ophøjelse af selve det at benævne. Hvad angår eden, betyder det, at den gud, der sværges ved, ikke er et egentlig vidne, men at "guden er selve den sprogets begivenhed, ved hvilken ord og ting forbindes uløseligt" (Agamben 74). Med overgangen fra polyteisme til monoteisme kommer Gud derfor til at benævne sproget *som sådan*: "Den potentielt uendelige udbredelse af enkelte, guddommelige begivenheder af benævnelse viger pladsen for guddommeliggørelsen af *logos* som sådan for Guds navn som sprogets urbegivenhed i navnene" (Agamben 78). I eden er Gud dermed intet andet end en betegnelse for sprogets magt til at betyde, for ordets forbindelse til tingen.

Frem for at forklare eden ud fra religionen og retten, vender Agamben således forholdet om, og forklarer i stedet religionen og retten som måder at sikre tiltroen til sproget på, tiltroen til sammenhængen mellem ord, ting og handlinger. Eden er et "historisk vidnesbyrd om den erfaring med sproget, i hvilken mennesket lægger grunden til sig selv som talende væsen" (Agamben 98).

Gennem en læsning af Cicero viser Agamben, at edens kraft består i den tillid eller tro (latin: *fides*), som den udtrykker: "Det forpligtende ved eden stammer altså ikke, som de moderne forskere alt for ofte hævder, fra guderne, der blot påkaldes som vidner, men fra det forhold, at eden sker indenfor rammerne af en mere omfattende institution, kaldet *fides*, regulerende forhold mellem mennesker såvel som mellem folk og byer" (Agamben 46f). Eden udtrykker at "man overgiver sig helt i 'tiltroen' til en anden" (Agamben 51), og den forpligtende kraft eden besidder er derfor betinget af det fællesskab, den finder sted i – den er med andre ord et essentielt *socialt* fænomen.

Analysen viser, at det i sidste ende er menneskets politiske væren, der er på spil i eden. Det særlige ved menneskets sprog er ikke så meget sprogets egenskaber, men derimod den måde, mennesket forholder sig til sit sprog på: Det besidder ikke blot sproget som en evne blandt andre, men "har gjort det til sin særlige magt, *dvs. at det har sat selve sit natur på spil i sproget*" (Agamben 101). Eden markerer det punkt, hvor dette levende væsen beslutter sig for at forpligte sig på sit ord, at binde sig til hvad det siger – hvilket har politiske konsekvenser: "eden [er] udtryk for det på alle

måder afgørende krav til det talende dyr, at dets natur må være på spil i sproget, at det må forbinde ord, ting og handlinger i en etisk og politisk sammenhæng" (Agamben 102). Menneskets sproglige væren er en politisk væren, idet sproget gør "et hulrum klar i sit indre, som taleren hver gang må indtage for at tale" (Agamben 104).

Eden befinder sig i dag ifølge Agamben i en "uafvendelig tilbagegang" (21) i forhold til den afgørende betydning, den tidligere i vestens politiske historie har haft. I nutidens biopolitiske samfund er dén forbindelse mellem ord og handling, som eden vidner om, svækket; "det levende væsen, der stadig mere reduceres til biologisk realitet og til nøgent liv" står over for "en udbredelse af hidtil uset omfang, på den ene side af tomme ord og på den anden side af lovmæssige forholdsregler, som stædigt forsøger at regulere ethvert aspekt af det liv, som de ikke mere synes at have noget som helst greb om" (Agamben 103f).

IV.

Agambens analyse gør det muligt at forstå den betydning, edsaflægningen i de middelalderlige kommuner rummer. Når de svor en fælles ed, skabte de et fællesskab, der som sit grundlag ikke havde andet end sig selv, et fællesskab grundlagt på menneskets evne til at forpligte sig på sit ord. Det X, som eden er et indeks for, og som middelalderens franske kommuner deler med nutidens kommuner, er selve den mulighed for at indgå i et forpligtende fællesskab, som er i menneskets politiske og sproglige væren. Det er denne på alle måder afgørende betingelse for en kommuniserende praksis, som den kommunale ed vidner om, og som kommer til udtryk i nutidens protester. Når Den usynlige komité for at forstå det 21. århundredes modstand mod kapitalismen vender sig mod edsaflægningen i de middelalderlige kommuner, handler det derfor om, at disse kommuner vidner om, at "et fælles liv er muligt" (Den usynlige komité, *A nos amis* 207).

Eden er dermed for komitéen en praksis, der modarbejder kapitalismens atomiserende logik: "Overalt ruller Vesten sin trojanske hest ud: den fortvivlede modsigelse mellem et Mig og en verden, individet og gruppen, mellem tilknytning og frihed" (Den usynlige komité, *Den kommende opstand* 12). Det er denne fortvivlede modsigelse, denne isolation, denne sammen-

knytning gennem adskillelse, som kommunen nedbryder. "Vi begynder fra et punkt af ekstrem isolation, af ekstrem afmagt. En opstandsproces må bygges op fra grunden. Intet synes mere usandsynligt end en opstand, men intet er mere nødvendigt" (Den usynlige komité, *Den kommende opstand* 54). Kommunen handler ligesom eden om at knytte dét sammen, som ellers forventes at være adskilt – og ligesom eden i en selvrefererende handling virkeliggør sig selv, udgør dén forankring af det revolutionære fællesskab, som kommunen er, for komitéen en selvrefererende skabelse af kommunisme. Kommunen er altså materialiseringen af den sandhed, at kløften mellem mig og verden, individet og gruppen, ikke er naturlig og oprindelig, at "den krop, der siger 'jeg', i virkeligheden siger 'vi,'" (Tiqqun 45), ligesom eden rummer en erfaring om sproget, der går forud for afgrunden mellem ord, ting og handling. Kommunen er med andre ord materialiseringen af den sandhed, at det fælles er muligt, at fællesskabets mangfoldiggørelse – kommunisme – er muligt. Som eden vidner om sprogets magt til at betyde, vidner kommunen om fællesskabets magt til at skabe en verden.

Agambens undersøgelse af eden viser, at sproget er en ikke uvæsentlig del af menneskets væren som politisk dyr. Sproget er ikke bare et neutralt medium, hvori før-sproglige tanker, følelser, begær og viljer artikuleres; det er i sig selv en politisk realitet. Edens erfaring fremviser menneskets evne til at sætte sin væren på spil i sproget og forpligte sig på sit ord i et fællesskab. Sproget tjener med komitéens ord "langt fra til at beskrive verden, men hjælper os snarere med at konstruere en verden" (Den usynlige komité, *A nos amis* 48). At forlade den klassiske klassekamp "indebærer at se krig i øjnene, hvilket også foregår på sprogets terræn. Eller snarere på den måde at ord, skikke og liv er uadskilleligt forbundet" (Den usynlige komité, *Den kommende opstand* 89). Den revolutionære kamp i det kommunale fællesskab indebærer derfor også skabelsen af et sprog, der er i stand til at reflektere de fælles erfaringer: "Der er ingen revolutionær bevægelse uden at der samtidigt er et sprog, der på én gang røber de omstændigheder, vi befinder os under, og dét mulige, som spaltes disse omstændigheder" (Den usynlige komité, *A nos amis* 20).

Men hvad adskiller den kommunale ed fra den reaktionære ed, der sværger troskab til flaget, nationen, forfatningen eller biblen? Er eden ren og skær form, der ligeså vel kan fyldes med national identitet som med

kommunisme? Nej. Den reaktionære ed indstifter et fællesskab, der baserer sig på en konstitutiv eksklusion: danskeren findes kun i kraft af den fremmede, det udanske. Den reaktionære ed etablerer med andre ord et partikulært fællesskab, der er afhængig af, at den anden vedbliver med at være en anden (barbaren, flygtningen, indvandrerens, hedningen, den vilde, etc.). Kommunen nærer sig også ved "det, der ikke er den selv" (Den usynlige komité, *A nos amis* 206), men i modsætning til det reaktionære fællesskab handler det her ikke om at fastholde det andet i dets andethed – det handler derimod om at indoptage det: den kommunale eds logik er inklusiv. Men i komitéens fremstilling er det også som om, at selve edens form er kommunistisk. Den reaktionære ed baserer sig på en underliggende substans som ontologisk grund: der sværges til nationen, folket, Gud, osv. Den kommunale ed er derimod selvrefererende i den forstand, at dens genstand intet andet er end selve det bånd, den selv udgør. Det er derfor, der i komitéens fremstilling af eden ikke er noget bestemt, der sværges til eller ved. Den kommunale ed etablerer ikke et fællesskab omkring en præetableret substans, men er snarere den rene bekræftelse af det fælles – det kommunale – som sådan.

V.

De seneste ti års krisetilstand i den globale økonomi har indtil videre blot intensiveret de tendenser, der allerede karakteriserede den neoliberale kapitalisme: arbejdsløshed, gæld, prekære ansættelsesforhold, afmontering af velfærdsstaten og pres på lønninger (Brenner, *The Economics of Global Turbulence: The Advanced Capitalist Economies from Long Boom to Long Downturn, 1945-2005*, d.4; Harvey; McNally, *Global Slump: The Economics and Politics of Crisis and Resistance*; Brenner, *What is Good for Goldman Sachs is Good for America: The Origins of the Current Crisis*). De etablerede politiske institutioner befinder sig mange steder i en alvorlig legitimitetskrise, og de gamle partistrukturer er i opbrud. Bølgen af nedskæringspolitik har svækket tilliden til EU og euroen, og den britiske befolknings beslutning om at forlade EU har yderligere forstærket indtrykket af, at EU er i krise. Den globale ulighed eksploderer (Oxfam), og flere og flere mennesker bliver på globalt plan komplet afkoblet kapitalens kredsløb (Endnotes, "An Iden-

tical Abject-Subject?"; Endnotes og Benanav). Alt imens bliver den truende biosfæriske nedsmeltning mere og mere nærværende.

Alle disse økonomiske, politiske, økologiske og sociale kriser modsvares af en global bølge af protester. Det er ikke kun reaktionen, der mobiliserer. Trods uenigheden om betydningen af denne bølge er de fleste venstreintellektuelle iagttagere enige om, at vi med Alain Badiou's ord i disse år oplever noget i retningen af 'historiens genfødsel' (Badiou, *The Rebirth of History: Times of Riots and Uprisings*; Mason; Bolt; Žižek, *The Year of Dreaming Dangerously*; Kamo og Hazan 3f; Den usynlige komité, *A nos amis* 11). Siden den økonomiske krises udbrud i 2008 har anti-austeritets-bevægelser præget især Sydeuropa, samtidig med at Occupy-bevægelsen i USA protesterede mod den ene procent (Graeber; Rust Bunny Collective), og Mellemøstens befolkninger i det arabiske forår gjorde oprør mod despotiske politiske systemer. En bølge af optøjer har ramt både Europa og USA (Clover; Endnotes, "A Rising Tide Lifts All Boats: Crisis era struggles in Britain"; Endnotes, "Brown v. Ferguson"; Rocamadur og Blaumachen; Taylor), og i Kina (*Chuang*), Sydafrika, Indien og andre lande i det globale syd optrapper arbejdere i disse år klassekampen i stor stil (Ness). "Alle er enige. Det er ved at eksplodere," som Den usynlige komité formulerer det (Den usynlige komité, *Den kommende opstand* 84).

Denne situation har skabt et tydeligt behov for en strategisk tænkning, der er i stand til at indfange de politiske muligheder, der åbner sig i krisens turbulens, og de seneste års diskussion blandt toneangivende venstreintellektuelle har således i høj grad drejet sig om spørgsmålet om organisering, taktik og strategi. Én synlig tendens er, at de idéer om 'radikalt demokrati' og 'horisontalitet', der blev populære efter marxismens krise i slut-70'erne, ikke længere har den samme tiltrækningskraft. Tværtimod har flere peget på, at pladsbevægelserne fremviste behovet for bevidst organisering: "Den fremherskende privilegering af demokrati-som-proces skal droppes. Feticheringen af åbenhed, horisontalitet og inklusion på store dele af nutidens 'radikale' venstrefløj sætter scenen for ineffektivitet. Hemmelighed, vertikalitet og eksklusion har også en plads i effektiv politisk handling" (Williams og Srnicek; se også Den usynlige komité, *Den kommende opstand* 65f, 88; Den usynlige komité, *A nos amis* 52ff). Mens nogle erklærer partiformen for død (Badiou, *The Communist Hypothesis*

69f; Balibar 34; Hardt og Negri, *Commonwealth* 175) forsøger andre – især Slavoj Žižek – at argumentere for, at det netop er nu, der er brug for partiet og dets disciplin (Žižek, *Less Than Nothing: Hegel and the Shadow of Dialectical Materialism* 100ff; Dean 19). Og mens Den usynlige komité afskriver pladsbevægelsernes 'generalforsamlinger' som "der hvor man er tvunget til at høre på dumheder uden at have muligheden for at svare, præcis som foran TV'et" (Den usynlige komité, *A nos amis* 59), ser både Butler og makkerparret Hardt og Negri et progressivt potentiale i ideen om *forsamlingen* (Butler; Hardt og Negri, *Assembly*).

Nutidens radikale tænkning er således i intens grad optaget af spørgsmålet om organisering og strategi. Hvordan trænger man reaktionære kræfter tilbage? Hvad skal træde i stedet for arbejderbevægelsens verden af partier, kulturforeninger, fagforeninger og socialistiske visioner om arbejderkontrol? Hvordan protesterer man i en verden, hvor arbejdet ikke længere er det, der samler folk, men i stedet det, der adskiller (Endnotes, "A History of Separation")? *Kommunen* er Den usynlige komité's – og mange andres – svar på, hvordan fremtiden kommer til at se ud, hvis det lykkes at tage konsekvensen af indsigten i, at "kommunismen er mulig i ethvert øjeblik" (*Appel* 71) og give "[a] magt til fællesskaberne" (Den usynlige komité, *Den kommende opstand* 81).

SØREN MAU. Ph.d.-stipendiat ved Institut for Kulturvidenskaber, Syddansk Universitet. Har blandt andet udgivet 'The Transition to Capital in Marx's Critique of Political Economy' (*Historical Materialism*, 26(1), 2018), 'Fra væsen til stofskifte: Marx' arbejdsbegreber' (*Slagmark. Tidsskrift for Idéhistorie*, nr. 76, 2017), 'Freudomarxismen – Hvad var det? Hvad gik galt?' (*Lamella. Tidsskrift for teoretisk psykoanalyse*, nr. 1, 2016) og *Hæv stemmen!* (Forlaget Nemo, 2015).

COMMUNAL OATHS

In recent years the idea of *the commune* has occupied an increasingly central place in radical thought as well as practice: 'the commune' – "that sphinx so tantalizing to the bourgeois mind", in Marx's words – has (again) become a concept around which revolutionary desires condensate and unfold. In this article I explore the concept of the commune in the texts of the contemporary French revolutionary collective The Invisible Committee. I attempt to

take their claim that the commune is constituted by an oath seriously, and in order to understand what this means, I draw upon the work of Giorgio Agamben. I also analyse the historical context for the contemporary renaissance of this concept and argue that it should be understood in relation to the crisis of the worker's movement in the neoliberal epoch as well as contemporary debates about organisation and strategy.

KEYWORDS

DA: Kommune; ed; Den usynlige komité; Agamben, Giorgio; kommunisme
EN: Commune; oath; Invisible Committee; Agamben, Giorgio; communism

LITTERATUR

- Agamben, Giorgio. *Sprogets sakramente. En arkæologi for eden*. Skive: Wunderbuch, 2012.
- Anderson, Kevin B. *Marx at the Margins: On Nationalism, Ethnicity, and Non-Western Societies*. Chicago: Chicago University Press, 2016.
- Appel. <http://bloom0101.org/wp-content/uploads/2014/10/appel.pdf>.
- Badiou, Alain. *The Communist Hypothesis*. London: Verso Books, 2015.
- Badiou, Alain. *The Rebirth of History: Times of Riots and Uprisings*. London: Verso Books, 2012.
- Balibar, Étienne. "Communism as Commitment, Imagination, and Politics". *The Idea of Communism*. Red. Slavoj Žižek og Costas Douzinas. London: Verso Books, 2010.
- Bolt, Mikkel. *Krise til opstand: Noter om det igangværende sammenbrud*. Antipyrene, 2013.
- Bosteels, Bruno. *The Actuality of Communism*. London: Verso Books, 2014.
- Brenner, Robert. *The Economics of Global Turbulence: The Advanced Capitalist Economies from Long Boom to Long Downturn, 1945-2005*. London: Verso Books, 2006.
- Brenner, Robert. *What is Good for Goldman Sachs is Good for America: The Origins of the Current Crisis*. 2009, <http://www.sscnet.ucla.edu/issr/cstch/papers/BrennerCrisisTodayOctober2009.pdf>.
- Brud: *Kommunisering*. Brud, 2015, <http://forlagetbrud.tumblr.com/>.
- Burkett, Paul. *Marx and Nature: A Red and Green Perspective*. Chicago: Haymarket Books, 2014.
- Butler, Judith. *Notes Toward a Performative Theory of Assembly*. Cambridge: Harvard University Press, 2015.
- Center for Militant Futurologi. "Københavnerkommunen". *Bidrag til en nær bykritik*. Red. Bypolitisk organisering. København, 2018.
- Chuang. 2016.
- Ciccariello-Maher, George. *Building the Commune: Radical Democracy in Venezuela*. London: Verso, 2016.

- Clover, Joshua. *Riot. Strike. Riot: The New Era of Uprisings*. London: Verso Books, 2016.
- Dauvé, Gilles. *Eclipse and Re-emergence of the Communist Movement*. Oakland: PM Press, 2015.
- De Angelis, Massimo. *Omnia Sunt Communia: On the Commons and the Transformation to Postcapitalism*. London: Zed Books, 2017.
- de Mattis, Leon. "Reflections on the Call". *Communization and its Discontents: Contestation, Critique and Contemporary Struggles*. Red. Benjamin Noys. Wivenhoe: Minor Compositions, 2011.
- Dean, Jodi. *The Communist Horizon*. London: Verso Books, 2012.
- Den usynlige komité. *A nos amis*. Paris: La fabrique éditions, 2014.
- Den usynlige komité. *Den kommende opstand*. Aarhus: Antipyrine, 2013.
- Den usynlige komité. "For den verden, der følger". *Eftertryk*, 2017, eftertrykket.dk.
- Eley, Geoff. *Forging Democracy. The History of the Left in Europe, 1850-2000*. Oxford: Oxford University Press, 2002.
- Endnotes. "A History of Separation". *Endnotes 4: Unity in Separation*. Endnotes, 2015.
- Endnotes. "A Rising Tide Lifts All Boats: Crisis era struggles in Britain". *Endnotes 3: Gender, Race, Class and Other Misfortunes*, Endnotes, 2013.
- Endnotes. "An Identical Abject-Subject?" *Endnotes 4: Unity in Separation*. Endnotes, 2015.
- Endnotes. "Brown v. Ferguson". *Endnotes 4: Unity in Separation*. Endnotes, 2015.
- Endnotes. "Communisation and Value-Form Theory". *Endnotes 2: Misery and the Value Form*, Endnotes, 2010.
- Endnotes. *LA Theses*. 2016, https://endnotes.org.uk/other_texts/en/endnotes-la-theses.
- Endnotes, og Aaron Benanav. "Misery and Debt: On the Logic and History of Surplus Populations and Surplus Capital". *Endnotes 2: Misery and the Value Form*. Endnotes, 2010.
- Federici, Silvia. *Revolution at Point Zero: Housework, Reproduction, and Feminist Struggle*. Oakland: PM Press, 2012.
- Foster, John Bellamy. *Marx's Ecology: Materialism and Nature*. New York: Monthly Review Press, 2000.
- Graeber, David. *The Democracy Project: A History, a Crisis, a Movement*. London: Penguin, 2014.
- Habjan, Jernej, og Jessica Whyte, redaktører. *(Mis)readings of Marx in Continental Philosophy*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2014.
- Hardt, Michael, og Antonio Negri. *Assembly*. Oxford: Oxford University Press, 2017.
- Hardt, Michael, og Antonio Negri. *Commonwealth*. Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press, 2011.
- Hardt, Michael, og Antonio Negri. *Imperiet*. København: Informations forlag, 2009.
- Harvey, David. *A Brief History of Neoliberalism*. Oxford: Oxford University Press, 2005.
- Hobsbawm, Eric. *The Age of Capital: 1848-1875*. London: Abacus, 2004.
- James, Selma. *Sex, Race and Class: the Perspective of Winning: a Selection of Writings, 1952-2011*. Oakland: PM Press, 2012.
- Kamo, og Eric Hazan. *First Measures of the Coming Insurrection*.
- Laclau, Ernesto, og Chantal Mouffe. *Hegemony And Socialist Strategy: Towards A Radical Democratic Politics*. 2. udg., London: Verso, 2014.

- Marx, Karl. "Borgerkrigen i Frankrig". *Udvalgte Skrifter*, bd. 2, København: Mondes Forlag, 1938.
- Mason, Paul. *Why It's Still Kicking Off Everywhere: The New Global Revolutions*. London: Verso Books, 2013.
- McNally, David. *Bodies of Meaning: Studies on Language, Labor, and Liberation*. New York: State University of New York Press, 2000.
- McNally, David. *Global Slump: The Economics and Politics of Crisis and Resistance*. Oakland: PM Press, 2011.
- Ness, Immanuel. *Southern Insurgency. The Coming of the Global Working Class*. London: Pluto Press, 2016.
- Noys, Benjamin, redaktør. *Communization and its Discontents: Contestation, Critique, and Contemporary Struggles*. Wivenhoe: Minor Compositions, 2011.
- Oxfam. *An Economy for the 99%*. Oxfam, 2017, https://d1tn3vj7xz9fdh.cloudfront.net/s3fs-public/file_attachments/bp-economy-for-99-percent-160117-en.pdf.
- Peller, Barucha. "Self-Reproduction and the Oaxaca Commune". *ROAR Magazine*, 1 (2016). <https://roarmag.org/magazine/reproducing-the-oaxaca-commune/>.
- Pradella, Lucia. "Marx and the Global South: Connecting History and Value Theory". *Sociology*, 51 1 (2017).
- Research and Destroy. *Nederlagene vil fortsætte*. København: OVO Press, 2015.
- Rocamadur, og Blaumachen. "The Feral Underclass Hits the Streets: On the English Riots and Other Ordeals". *SIC: International Journal for Communisation 2* (2014).
- Roos, Jerome, redaktør. *ROAR Magazine #1: Revive la Commune!* 2016.
- Roos, Jerome. "The Political Form at Last Rediscovered". *ROAR Magazine 1* (2016). <https://roarmag.org/magazine/the-political-form-at-last-rediscovered/>.
- Ross, Kristin. *Communal Luxury: The Political Imaginary of the Paris Commune*. London: Verso Books, 2016.
- Rust Bunny Collective. "Under the Riot Gear". *SIC: International Journal for Communisation 2* (2014).
- Saito, Kohei. *Karl Marx's Ecosocialism: Capital, Nature, and the Unfinished Critique of Political Economy*. New York: Monthly Review Press, 2017.
- SIC: International Journal for Communisation*. 1 (2011).
- SIC: International Journal for Communisation*. 2 (2014).
- Stavrides, Stavros, og Massimo De Angelis. *Common Space: The City as Commons*. London: Zed Books, 2016.
- Taylor, Keeanga-Yamahatta. *From #BlackLivesMatter to Black Liberation*. Chicago: Haymarket Books, 2016.
- Théorie Communiste, m.fl. *Endnotes 1: Preliminary Materials for a Balance Sheet of the Twentieth Century*. Redigeret af Endnotes, Endnotes, 2008.
- Tiqqun. *Introduction to Civil War*. Los Angeles: Semiotext(e), 2010.
- Vogel, Lise. *Marxism and the Oppression of Women: Toward a Unitary Theory*. Chicago: Haymarket Books, 2014.
- Williams, Alex, og Nick Srnicek. *#Accelerate: Manifesto for an Accelerationist Politics*. 2013, <https://syntheticedifice.files.wordpress.com/2013/06/accelerate.pdf>.

- Wood, Ellen Meiksins. *Democracy Against Capitalism: Renewing Historical Materialism*. London: Verso Books, 2016.
- Wood, Ellen Meiksins. *The Retreat from Class: The New "True" Socialism*. London: Verso, 1999.
- Žižek, Slavoj. *First As Tragedy, Then As Farce*. London: Verso Books, 2009.
- Žižek, Slavoj. *Less Than Nothing: Hegel and the Shadow of Dialectical Materialism*. London: Verso Books, 2012.
- Žižek, Slavoj, redaktør. *The Idea of Communism 2: The New York Conference*. London: Verso Books, 2013.
- Žižek, Slavoj. *The Year of Dreaming Dangerously*. London: Verso Books, 2012.
- Žižek, Slavoj, og Costas Douzinas, redaktører. *The Idea of Communism*. London: Verso Books, 2010.
- Žižek, Slavoj, og Alex Taek-Gwang Lee, redaktører. *The Idea of Communism 3: The Seoul Conference*. London: Verso Books, 2016.